

INGLIZ TILINING PAYDO BO'LISH TARIXI

Yuldasheva Dilnoza Bobojonovna
Samarqand chet tillar instituti magistri

Annotatsiya: *Ushbu maqolamda ingliz tili va uning kelib chiqish tarixi haqida ma'lumotlar keltirilgan. Ingliz tilining tariy ildizlari juda ham mustahkam bo'lib u kecha yoki bugun yaratilgan emas.*

Kalit so'zlar: *Ingliz tili, tarix, taraqqiyot, Buyuk Britaniya, AQSh, Kanada, Avstraliya, Irlandiya, Yangi Zelandiya, Angliya, Anglo-Sakson. Ingliz tilining tarixi Angliyada boshlangan.*

Ingliz tili g'arbiy german tili bo'lib, u dastlab Angliyada so'zlashgan. Hozirgi vaqtda ingliz tili dunyoda eng ko'p qo'llaniladigan tildir. Ingliz tili tarixi ingliz tilining ko'plab mamlakatlar va qit'alarga tarqalishini o'z ichiga oladi. Ingliz tili bir nechta mamlakatlarda, jumladan Buyuk Britaniya, AQSh, Kanada, Avstraliya, Irlandiya va Yangi Zelandiyadagi ko'pchilik odamlarning birinchi tilidir. Bu dunyoda mandarin xitoy va ispan tillaridan keyin uchinchi eng ko'p gapiriladigan ona tilidir. Ingliz tili ikkinchi til sifatida eng mashhur tildir. Ingliz tilida so'zlashadigan odamlarning umumiy soni, shu jumladan ona tilida so'zlashuvchilar ham, boshqa tillarda gapiradiganlar sonidan ham oshadi. Ingliz tili Evropa Ittifoqi, ko'plab Hamdo'stlik mamlakatlari va Birlashgan Millatlar Tashkiloti, shuningdek, ko'plab jahon tashkilotlarining rasmiy tilidir.

INGLIZ TILINING PAYDO BO'LISH TARIXI

Ingliz tilining tarixi Angliyaning Anglo-Sakson qirolliklarida va hozirgi Shotlandiyaning janubi-sharqida, lekin keyinchalik Nortumbriya qirolligi nazorati ostida boshlangan. Aynan shu mintaqada ingliz tili paydo bo'lgan. 18-asrdan Buyuk Britaniyaning, Britaniya imperiyasi orqali va 20-asrning o'rtalaridan boshlab Qo'shma Shtatlarning keng ta'siri tufayli u butun dunyoda keng tarqalgan va ko'plab mintaqalarda xalqaro muloqotning yetakchi tiliga aylangan. Tarixiy jihatdan ingliz tili bir-biriga yaqin dialektlarning birlashuvidan kelib chiqqan. Qadimgi ingliz tilini Buyuk Britaniyaning sharqiy qirg'oqlariga german (anglosakson) ko'chmanchilari olib kelishgan. Ingliz tilidagi so'zlarning katta qismi lotin tilidan olingan ildizlarga asoslangan, chunki lotin tili xristian cherkovi tomonidan qandaydir shaklda ishlatilgan. 8-9-asrlarda vikinglar bosqinlari tufayli tilga qadimgi Nors tili ta'sir ko'rsatgan. 11-asrda Normanlarning Angliyani bosib olishi Norman-Frantsiyadan katta miqdorda qarz olishga sabab bo'ldi. Lug'at va imloda roman tillari bilan yaqin aloqa paydo bo'ldi. Shunday qilib, o'rta ingliz tili shakllandi. 15-asrda Angliyaning janubida boshlangan o'zgarishlar o'rta ingliz tili negizida zamonaviy ingliz tilining shakllanishiga olib keldi. Tarix davomida ko'plab boshqa tillardagi so'zlarni o'zlashtirganligi sababli, zamonaviy

ingliz tilida juda katta lug'at mavjud. Zamonaviy ingliz tilida nafaqat boshqa Yevropa tillaridan, balki barcha qit'alardan, jumladan, hind va afrika tilidagi so'zlarni o'zlashtirgan. Ingliz tilining tarixi shunday Ingliz tilining paydo bo'lishi kabi tarixi ham voqealarga boy. Zamonaviy Buyuk Britaniya hududida turli xalqlar yashagan, u bir necha marta bosib olingan va ozod qilingan va har bir bosqinchi Buyuk Britaniya uchun yangi tilni "ixtiro qilishni" xohlagan. Bu ingliz tilining xilma-xilligida namoyon bo'ladi. Ingliz tarixining har bir davri biz bilgan ingliz tilining kelib chiqishi va umumiy shakllanishiga hissa qo'shgan. Biz siz uchun ingliz tilida uning shakllanishining har bir davri nimalarni qoldirganligi haqida qisqacha ekskursiya tayyorladik. Keltlar davri paydo bo'lishi va ingliz tili tarixi miloddan avvalgi 8-asrda boshlangan. keltlar hozirgi Buyuk Britaniya hududida joylashganida. Ingliz tilining paydo bo'lishi bevosita ular bilan bog'liq. Ular kelt tilida muloqot qilishgan, undan "bo'yalgan" degan ma'noni anglatuvchi brith so'zi kelib chiqqan. Bu so'zning paydo bo'lishi keltlarning dushmani qo'rqitish uchun tanalarini ko'k rangga bo'yashiga bog'liq. Rimliklar tomonidan Britaniya hududini birinchi marta bosib olish ham xuddi shu davr bilan bog'liq.

QADIMGI INGLIZ DAVRI

Nemis istilolari davri qadimgi ingliz davri bilan bog'liq bo'lib, anglo-sakslar (german qabilalari) - zamonaviy inglizlarning ajdodlari Britaniyaga kirib kelgan. Anglo-sakson lahjasi tezda keltlar tilini siqib chiqardi keng foydalanishdan va yangi narsaning paydo bo'lishiga to'sqinlik qildi. Nemislarning o'zlari rimliklardan qarz olishga muvaffaq bo'lgan ko'plab lotincha so'zlarni olib kelishdi. Qisqacha lug'atimizdagi ushbu so'zlar orasida bugungi kunda ham qo'llanilayotgan so'zlar bor: Ingliz tilining tartibsiz fe'llari: jadval, qoidalar va misollar vino- vino (lot. vinum "sharob" dan) nok- nok (lot. pirum "nok" dan) murch- qalampir (lot. piper "qalampir" dan) sariyog'- sariyog' (lot. butyrum "sigir yog'i" dan) pishloq- pishloq (lat. caseus "pishloq" dan) milya- mil (lotincha milia passuum "minglab qadamlar" dan) Britaniyaning nasroniylashuvi va lotin tilidan boshqa ko'plab qarzlarning paydo bo'lishi qadimgi ingliz davri bilan bog'liq, jumladan: maktab- maktab (lot. schola "maktab" dan) usta- o'qituvchi (lot. magister "o'qituvchi" dan) no'xat- no'xat; no'xat (lotincha pisum "no'xat" dan) ruhoniy- ruhoniy "(lotincha presbyter" presbyter ") Ingliz tilini rivojlantirish :Tarixda sakslar, anglilar va jutlarning qadimgi german qabilalari 449 yilda Britaniya hududida paydo bo'lgan va asta-sekin assimilyatsiya qilingan inglizlarning avlodlari bo'lgan deb hisoblashadi. Shuning uchun orollarni Anglo-Saksonlar bosib olgandan so'ng, ingliz tilida juda kam kelt so'zlari qoldi. Milodiy 597 yilda xristianlashtirish boshlanganidan keyin. Rim cherkovi, 19-asrning boshlariga kelib, Britaniya aholisining deyarli yarmi xristianlikni tan oldi. Bu vaqtda ingliz tili lotin tilidan 600 dan ortiq.